

HANDBOK FÖR VALSSI

Information om Valssi, det digitala kvalitetsutvärderings-
systemet för småbarnspedagogiken, och om utvärdering
med det

Nationella centret för utbildningsutvärdering

Sivi Harkoma | Tuomas Sarkkinen | Janniina Vlasov

Dokumentet uppdateras regelbundet

Senaste uppdatering 25.7.2023

Innehåll

1. Valssi är en stödtjänst för kvalitetshandlingen inom småbarnspedagogiken ..	3
1.1. Ansökan och beviljande av användaruppgifter för Valssi.....	3
1.2. Uppdaterade Varda-uppgifter är en förutsättning för att ta i bruk Valssi	4
1.3. Roller och uppgifter för dem som använder Valssi	5
1.4. Mångsidiga nationella utvärderingsverktyg har kopplats till Valssi	6
2. Utvärderingen är en del av kvalitetshandlingen	7
2.1. Centrala element i kvalitetshandlingen inom småbarnspedagogiken.....	8
2.2. Utvecklande utvärdering i Valssi.....	10
3. Användningen av Valssi i utvärderingsprocessen	11
3.1. Utvärderingsprocessen förbereds	12
3.2. Information samlas in med Valssi	13
3.3. Informationsinsamlingen rapporteras	14
3.4. Gemensam diskussion och reflektion.....	15
3.5. Resultaten och en utvecklingsplan utarbetas.....	18
4. Utvärderingsinformationen granskas och utvecklingsarbetet inleds	20
4.1. Tolkningen av den kvantitativa utvärderingsrapporten	20
4.2. Användningen av information som tas fram genom diskussioner	23
4.3. Komma överens om utvecklingsåtgärder	23
4.4. Fortsatta åtgärder och uppföljning av utvecklingen.....	24
4.5. Målet är en mångsidig och effektiv utvärdering.....	24
5. Källor.....	25

1. Valssi är en stödtjänst för kvalitetshanteringen inom småbarnspedagogiken

Valssi är ett kvalitetsutvärderingssystem som är avsett för småbarnspedagogiken och som upprätthålls av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU). Syftet med systemet är att stödja kommunala anordnare och privata serviceproducenter i deras kvalitetshantering. I denna publikation beskrivs Valssis koppling till aktörens övergripande kvalitetshantering, de olika stegen i den utvärderingsprocess som genomförs med Valssi samt de uppgifter och roller som användarna av systemet har i processen.

Med hjälp av Valssi kan kommunala och privata småbarnspedagogiska organisationer och daghem använda mångsidiga verktyg för att utvärdera både de strukturer som stödjer de småbarnspedagogiska tjänsterna och verksamhetens innehåll. Verktygen är inte offentligt tillgängliga, och de kan användas vid utvärdering och insamling av information endast med Valssi.

Med Valssi-systemet kan information samlas in i hela organisationen. Efter avslutad informationsinsamling är det möjligt att få en aktörsspecifik utvärderingsrapport från Valssi. Rapporten behandlas och diskuteras gemensamt både i organisationens ledning och på daghemmen.

På daghemmen identifierar personalen tillsammans med föreståndaren de centrala styrkorna och utvecklingsområdena inom det tema som utvärderas och kommer överens om vilka utvecklingsåtgärder som ska genomföras och hur de ska följas upp. Föreståndaren sparar en sammanfattning av daghemmets utvärdering i Valssi och informerar vårdnadshavarna om resultaten.

Organisationens ledning i sin tur kan förutom utvärderingsrapporten granska även de daghemsspecifika utvärderingssammanfattningarna och annan information som gäller organisationen, såsom kundserviceenkäter. Utifrån informationen beskrivs styrkorna och utvecklingsområdena för hela organisationens del och åtgärds- och uppföljningsplaner upprättas. När utvärderingen är klar sparas utvärderingsresultaten i Valssi och publiceras på det sätt som organisationen bestämmer. Personal, vårdnadshavare, intressentgrupper och beslutsfattare informeras om resultaten.

Mer information och material som stödjer utvärderingen samt beskrivningar av de nationella utvärderingsverktygen finns på [NCU:s webbplats](#).

Valssis användarvillkor, tekniska bruksanvisningar och vanliga frågor finns på Valssis [wikisidor](#).

Användningen av Valssi är avgiftsfri. Valssis användargränssnitt är webbläsarbaserat, och ingen separat licens behövs för att använda systemet. Efter att ha fått användaruppgifter kan man logga in i systemet [via denna länk](#).

1.1. Ansökan och beviljande av användaruppgifter för Valssi

Valssi är tillgängligt för alla kommunala anordnare och privata serviceproducenter inom småbarnspedagogiken från och med den 1 augusti 2023. Det är alltid ledningen för den kommunala eller privata småbarnspedagogiken som beslutar om Valssi ska tas i bruk och vilka utvärderingsverktyg som ska användas. Enskilda daghem ska inte självständigt börja använda Valssi, om det inte är frågan om en privat serviceproducents

enda daghem. Aktörerna inom småbarnspedagogik och användarna av Valssi godkänner användarvillkoren genom att ta i bruk Valssi.

När aktörerna förbereder ibruktageandet av Valssi är det viktigt att de beaktar den egna kvalitetshanteringen och ansvarsfördelningen inom den. Det är bra att diskutera vem som ska vara organisationens huvudanvändare i Valssi och komma överens om detta i god tid. Då har huvudanvändaren tid att sätta sig in i systemets funktionsprinciper och i stödmaterialet för det. Huvudanvändarna och ansvarspersonerna vid daghemmen använder Valssi med egna personliga användaruppgifter. Det ska finnas minst två huvudanvändare.

Från och med den 1 augusti 2023 har de ansvariga användarna i Studieinfo rätt att ge kommunala aktörer inom småbarnspedagogik Valssi-huvudanvändarrättigheter. Den ansvariga användaren i Studieinfo ger rättigheter till en eller flera huvudanvändare, som därefter kan ge rättigheter till kommunens övriga Valssihuvudanvändare och till ansvarspersonerna vid daghemmen. En kommande Valssi-huvudanvändare som har användaruppgifter för tjänsten Studieinfo (t.ex. användarrättigheter till Varda) ska ansöka om huvudanvändarrättigheterna till Valssi i Studieinfo. De som inte har användarrättigheter till Varda ska mejla en begäran till den ansvariga användaren i Studieinfo om att få Valssi-huvudanvändarrättigheter. Den ansvariga användaren bjuder då in personen till Studieinfo och ger hen Valssi-huvudanvändarrättigheten.

Hos privata serviceproducenter ansöker Varda-huvudanvändaren om Valssi-huvudanvändarrättighet i Studieinfo, och med fullmakt från NCU ger Utbildningsstyrelsen rättigheten. Användningen av Valssi kräver att serviceproducenten har gällande Varda-användarrättigheter. Den som saknar användarrättigheter eller vars rättigheter har gått ut, ska först ansöka om dem igen. Varda-huvudanvändaren ansöker om Valssihuvudanvändarrättighet i Studieinfo-tjänsten för administratörer via sina egna uppgifter. Hos små privata serviceproducenter behöver huvudanvändarna ofta också rättigheter som ansvarsperson vid daghemmet. Man kan ansöka om denna rättighet samtidigt som man ansöker om huvudanvändarrättigheten. Huvudanvändarrättigheterna beviljas på FO-nummernivå. Varje aktör på FO-nummernivå ska ha två huvudanvändare, som också kan vara ansvarspersoner vid daghemmen. När Utbildningsstyrelsen har beviljat användaruppgifterna till den första Valssi-huvudanvändaren, kan denna bevilja organisationens övriga huvudanvändare och ansvarspersonerna vid daghemmen användarrättigheter till Valssi.

1.2. Uppdaterade Varda-uppgifter är en förutsättning för att ta i bruk Valssi

Till Valssi kopplas uppgifter från småbarnspedagogikens informationsresurs Varda. När en aktör inom småbarnspedagogiken inleder insamlingen av information med Valssi-systemet, söker systemet bakgrundsuppgifter i Varda – om den anordnare eller serviceproducent som ska genomföra utvärderingen och om den personal som ansvarar för utvärderingen. Användningen av Valssi kräver att organisationens och personalens uppgifter har införts i Varda på rätt sätt och är uppdaterade. Dessutom ska man för den daghemspersonal som ska delta i utvärderingen skaffa egna, personliga arbetsmejladresser. Dessa arbetsmejladresser behövs för att daghemsföreståndaren ska kunna skicka utvärderingsblanketterna till sin personal. Det är förbjudet att spara en arbetsplats- eller gruppsspecifik mejladress bland de anställdas uppgifter. De anställdas arbetsmejladresser sparas i Varda på samma sätt som de övriga uppgifterna om dem. För att uppgifterna ska kunna lagras krävs att den som levererat systemet till den småbarnspedagogiska aktören har beredskap för systemintegration, det vill säga överföring av fältet för arbetsmejladressen.

Utvärderingsblanketterna kan besvaras även av andra än personalen, såsom organisationens ledning, daghemsföreståndare eller andra experter inom småbarnspedagogiken. De övriga respondenternas

arbetsmejladresser eller andra uppgifter behöver inte finnas i Varda, och när huvudanvändaren ska skicka blanketterna skriver hen själv in de mejladresser till vilka svarslänken till utvärderingsblanketten ska skickas.

När ibruktagandet av Valssi förbereds är det viktigt att se till att alla Varda-uppgifter som gäller personalen och verksamhetsställen är uppdaterade. Man bör i god tid kontrollera och uppdatera Varda-uppgifterna tillsammans med Valssi-huvudanvändaren, Varda-huvudanvändaren och systemleverantören, så att insamlingen av information med Valssi kan genomföras problemfritt. Om det uppstår problem när Vardauppgifter ska sparas kan man ha nytta av informationen på Vardas sidor och i bruksanvisningarna för Varda.

1.3. Roller och uppgifter för dem som använder Valssi

Det finns olika användarroller i Valssi: administratör, huvudanvändare, ansvarsperson vid daghemmet och respondent. NCU, systemets ägare, och CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy, som ansvarar för den digitala utvecklingen av systemet, är administratörer.

En **Valssi-huvudanvändare** är en person som en kommunal eller privat aktör inom småbarnspedagogiken gett fullmakt att fungera som huvudanvändare och till vars arbetsuppgifter hör kvalitetshantering, utvärdering och utveckling av småbarnspedagogiken. Det ska finnas minst två huvudanvändare så att de kan administrera varandras användaruppgifter. En Valssi-huvudanvändare har också rättigheter att bevilja andra rättigheter i sin organisation.

Huvudanvändarens uppgift är att:

- i Studieinfo dela ut användarrättigheter till ansvarspersoner vid daghemmen
- bjuda in och administrera Valssi-användare (huvudanvändare, ansvarspersoner vid daghemmen) inom den egna organisationen
- i samarbete med Varda-huvudanvändaren se till att verksamhetsställets uppgifter är uppdaterade i Varda
- ta utvärderingsblanketter i bruk för de verksamhetsställen som hen valt ut
- skicka utvärderingsblanketter till chefer eller experter
- följa läget i fråga om insamlingen av information
- granska utvärderingsrapporterna på aktörsnivå och verksamhetsställets sammanfattningar
- i Valssi införa de aktörsspecifika utvärderingsresultat som ska publiceras.

Daghemsföreståndaren är en så kallad **Valssi-ansvarsperson vid daghemmet**. Till daghemsföreståndarens uppgifter hör att ansvara för kvalitetshandlingen, utvärderingen och utvecklingen på det eller de verksamhetsställen som hen leder. Även en viceföreståndare kan vara ansvarsperson, om man önskar dela på ansvaret på verksamhetsställena.

Ansvarspersonens uppgift är att:

- skicka utvärderingsblanketterna till personalen på sitt verksamhetsställe
- följa läget i fråga om insamlingen av information
- granska utvärderingsrapporterna på aktörsnivå och verksamhetsställets sammanfattningar
- göra en sammanfattning av utvärderingen på sitt verksamhetsställe

Personalen använder inte Valssis användargränssnitt och loggar inte in i systemet. De svarar på frågorna i utvärderingsblanketten via en länk som skickas till deras e-post. Personalen deltar även i reflektions- och utvärderingsdiskussioner.

De utvärderingsblanketter som gäller pedagogiken och verksamhetens innehåll är främst avsedda för daghemmens personal, eftersom de baserar sig på grunderna för planen för småbarnspedagogik. Personalen inom förskoleundervisningen kan använda blanketterna i tillämpliga delar, men om deras uppgifter inte har sparats i Varda kan de inte nödvändigtvis besvara blanketterna. För familjedagvårdarna ska egna blanketter tas fram senare.

Barnen använder inte Valssi, men personalen ser till att de har möjlighet att påverka småbarnspedagogiken på andra sätt. Personalen ska också involvera vårdnadshavarna. Det kommer inte att finnas särskilda blanketter för vårdnadshavarna i Valssi, åtminstone inte i den inledande fasen av ibruktagandet.

1.4. Mångsidiga nationella utvärderingsverktyg har kopplats till Valssi

Till Valssi ska det kopplas ett stort antal utvärderingsverktyg, bland vilka kommunerna eller de privata serviceproducenterna kan välja det som är lämpligast för deras behov. Det är viktigt att känna till att aktörerna inom småbarnspedagogiken har tillgång till de nationella utvärderingsverktygen endast via Valssi. Insamlingar av utvärderingsinformation med dessa verktyg får göras endast via Valssi.

Utvärderingsverktygen i Valssi är uppdelade på strukturella och processrelaterade kvalitetsfaktorer. Denna uppdelning baserar sig på kvalitetsindikatorer som tagits fram för den finländska småbarnspedagogiken, det vill säga på beskrivningar av väsentliga och eftersträvaransvärda egenskaper hos en högkvalitativ småbarnspedagogik (se Vlasov med flera 2018 för mer information). De strukturella kvalitetsfaktorerna är faktorer som anknuter till anordnandet av småbarnspedagogik och som definieras och regleras av exempelvis lagar, förordningar och andra nationella dokument. De processrelaterade kvalitetsfaktorerna är faktorer som beskriver kärnfunktionerna inom småbarnspedagogiken och enhetens pedagogiska verksamhetskultur. Dessa har direkt koppling till barnens erfarenheter.

Utvärderingsverktygen har utvecklats i samarbete med forskare och experter. I utvecklingsarbetet har man vinnlagt sig om att verktygen ska konkretisera grunderna för planen för småbarnspedagogik och innehålla den senaste forskningskunskapen om de strukturer som stödjer småbarnspedagogiken och om pedagogisk verksamhet som främjar barnets lärande och välbefinnande.

Valssi har tagits fram för organisationer av olika storlek och typ. Därför kan till exempel utvärderingsverktygen inte ändras före eller under utvärderingen. Däremot kan själva utvärderingsprocessen anpassas efter organisationens egna behov. Utvärderingsprocessen har utformats så att den ska kunna genomföras i hela organisationen, men verktygen kan också användas i en mindre omfattning. Daghemsföreståndarna kan exempelvis skriva ut utvärderingsblanketter till den egna personalen för att stödja reflektionerna kring den pedagogiska verksamheten. Blanketterna får dock inte ges till personer utanför den egna organisationen. Mer information om Valssis användarvillkor och upphovsrätten till utvärderingsverktygen finns på Valssis wikisida.

2. Utvärderingen är en del av kvalitetshandlingen

Utvärderingen med hjälp av Valssi är en del av kvalitetshandlingen hos aktörerna inom småbarnspedagogik. Småbarnspedagogiken är en betydelsefull samhällsrelaterad uppgift och en viktig del av det finländska utbildningssystemet. Småbarnspedagogik av hög kvalitet är viktig i första hand för barnet och dess lärande, utveckling och välbefinnande. Anordnarna har ansvar för att även vårdnadshavarna och kommuninvånarna tillhandahåller småbarnspedagogiska tjänster av hög kvalitet.

Valssi och den utvärdering som görs med hjälp av Valssis utvärderingsverktyg bygger på principerna inom utvecklande utvärdering och på självvärdering. Utvecklande utvärdering är involverande och interaktiv, och dess centrala mål är att verksamheten utvecklas baserat på information som tagits fram ([Moitus & Kamppi 2020](#); [Vlasov m.fl. 2018](#)). Under utvärderingsprocessen skapas mångsidiga möjligheter för dem som utför utvärderingen att delta och påverka planeringen av utvärderingen, framtagandet av utvärderingsinformation och tolkningen av resultaten. Dessutom erbjuds deltagarna respons på utvecklingsområdena och styrkorna i den egna verksamheten, och de får hjälp med att identifiera befintlig god praxis.

Utvecklande utvärdering bygger på förtroende mellan den som genomför och den som deltar i utvärderingen. Detta innebär till exempel att de som deltar i utvärderingen har möjlighet att öppet säga sina åsikter om de framgångar och utvecklingsbehov som kommit fram i utvärderingen. Förtroendet baserar sig på en gemensam uppfattning om att den information som tagits fram vid utvärderingen ska användas främst som stöd för deltagarnas självvärdering och arbete med att utveckla verksamheten.

2.1. Centrala element i kvalitetshanteringen inom småbarnspedagogiken

Innan Valssi börjar användas är det viktigt att man granskar organisationens övergripande kvalitetshandling och dess viktigaste element. I denna granskning kan aktören använda till exempel NCU:s publikation Koulutus- ja kasvatusalan laadunhallinnan elementit (2023; publiceras snart på svenska). En välfungerande kvalitetshandling hjälper till att förenhetliga förfaringsätt och fördela ansvar inom organisationen samt stödjer en verksamhetskultur som uppmuntrar till öppen interaktion i organisationen (NCU 2023).

Figur 1. Kvalitetshanteringens centrala element. Bilden har kopierats från publikationen *Laadunhallinnan keskeiset elementit* (Karvi 2023; publiceras snart på svenska).

Innan organisationen tar i bruk Valssi och väljer utvärderingsverktyg är det viktigt att bestämma hur Valssi ska integreras i den övergripande kvalitetshandlingen. Valet av utvärderingsobjekt, utnyttjandet av den information som Valssi ger och den diskussion om utvärderingens innehåll som behövs för att stärka parternas delaktighet bör kopplas till de befintliga kvalitetshandlingsstrukturerna. På detta sätt säkerställs att utvärderingen med hjälp av Valssi inte blir en separat aktivitet som inte ingår i organisationens övriga kvalitetsarbete och att den information som den ger inte bara påverkar på ytan. I Valssi finns ett eget verktyg för utvärdering av organisationens kvalitetshandling och systematiska arbete för att utveckla verksamheten. Detta verktyg kan användas på samma sätt som de övriga verktygen som en del av den utvärderingsprocess i vilken Valssi används, vilket innebär att man i slutet av processen tar fram centrala styrkor och utvecklingsområden utifrån resultaten. Men verktyget kan också användas på ett lättare sätt, som en del av ibruktagandet av Valssi när man kommer överens om ansvarsområdena inom Valssi. Verktyget kan också användas som stöd för den kontinuerliga utvecklingen av kvalitetsarbetet och som en checklista över kvalitetshandlingens centrala element.

Utgångspunkten för kvalitetshandlingen är **de mål som satts upp för verksamheten i organisationen** och som organisationens ledning och personal förbinder sig till. Utan gemensamma mål kan verksamheten inte utvecklas i önskad riktning. Arbetet med att sätta upp mål börjar med att man slår fast vad en verksamhet av hög kvalitet innebär, vilket förutsätter att aktören inom småbarnspedagogik ser till att grunduppdraget, värdegrunden och målet för verksamheten är tydliga. Småbarnspedagogikens nationella grunduppdrag och

värdegrund fastställs i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) och i grunderna för planen för småbarnspedagogik (Utbildningsstyrelsen 2022). Att målen ska fastställas ur utvärderingssynvinkel stöds också av NCU:s dokument Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet (Vlasov m.fl. 2018). När aktörerna fastställer mål är det viktigt att de nationella målen och skyldigheterna kopplas till den egna strategin och planen för dess genomförande. Målen ska gärna tas fram i samarbete med personalen och intressentgrupperna. Då blir målen meningsfulla och alla kan bättre engagera sig i arbetet för att nå målen. Målen kan beskrivas och konkretiseras, till exempel i den lokala planen för småbarnspedagogik som uppdateras regelbundet.

För att kvalitetsarbetet ska bli framgångsrikt är det viktigt att organisationens ledning är engagerad i arbetet med att utforma, använda och utveckla den övergripande kvalitetshandlingen. **En fungerande kvalitetshandling är ett centralt ledningsverktyg som ger ledningen värdefull information om verksamheten och de strukturer som reglerar den.** Ett fungerande kvalitetsarbete kräver ledning, men det bör också vara gemensamt och delat. En tydlig fördelning av ansvaret och uppgiftsbeskrivningar gagnar integrationen av kvalitetsarbetet i vardagen. För kvalitetshandlingen bör det också skapas permanenta strukturer och tydliga processbeskrivningar. Som exempel på möjliga förfaringssätt kan nämnas följande: en kvalitetsgrupp som träffas regelbundet, olika möten där respons ges eller föräldrakvällar på daghemmen. Att tillsätta en grupp som ansvarar för småbarnspedagogikens kvalitetshandling är bra med tanke på ansvarsfördelningen inom organisationen och hjälper personalen att hitta den egna rollen i kvalitetsarbetet. Utöver högsta ledningen kan gruppen bestå av exempelvis personer som ansvarar för utveckling och utvärdering, daghemsföreståndare och anställda som företräder olika yrkesgrupper. Kvalitetsgruppen kan till exempel ha i uppgift att utveckla och upprätthålla den övergripande kvalitetshandlingen, såsom att utarbeta processbeskrivningar och genomföra dem stegvis och att utarbeta instruktioner och lokala dokument. Gruppen kan stödja och främja personalens och daghemsföreståndarnas engagemang i kvalitetsarbetet och se till att vårdnadshavare och andra intressentgrupper är delaktiga i processerna.

Att följa, utvärdera och utveckla småbarnspedagogikens kvalitet kräver ett robust informationsunderlag som uppdateras regelbundet. Information kan samlas in till exempel med Valssi, antingen om genomförandet av den pedagogiska verksamheten eller om de strukturer som stödjer verksamheten. Den information som produceras med Valssi kan fördjupas till exempel med kundnöjdhetenkäter riktade till vårdnadshavarna och genom att samla in barnens erfarenheter och önskemål med metoder som tar hänsyn till deras ålder och utvecklingsstadium och med mångsidig dokumentation. Det är viktigt att information samlas in systematiskt och om objekt som valts ut på förhand. Insamlingen av information och informationens användbarhet bör då och då granskas, även kritiskt. Informationsinsamlingarna bör exempelvis planeras och genomföras så att de inte belastar personalen och/eller vårdnadshavarna orimligt mycket. Den insamlade informationen bör kunna behandlas och utnyttjas så effektivt som möjligt som stöd för utvärdering och utveckling, till exempel i form av sammanfattningar och utvärderingsresultat. Dessutom bör utvärderingsdeltagarna och intressentgrupperna i så stor utsträckning som möjligt informeras om de utvecklingsåtgärder som man kommit fram till på grundval av informationen och uppföljningen av dem.

En verksamhetskultur som uppmuntrar till delaktighet och som ger möjlighet att stödja personalens, vårdnadshavarnas, barnens och de externa intressentgruppernas deltagande i utvärdering och utveckling kan anses utgöra hörnsten i utvecklingsarbetet inom kvalitetshandlingen. Ledningen och kvalitetsgruppen bör ge de olika parterna möjlighet att påverka, eftersom detta stärker parternas engagemang i kvalitetsarbetet, utvärderingarna med Valssi, utarbetandet av resultaten och utvecklingen av verksamheten. Den utvärderingsprocess som tagits fram för att stödja Valssi och som innehåller reflektions- och utvärderingsdiskussioner stödjer uppkomsten av samsyn om den rådande verksamhetskulturen och hjälper till att skapa engagemang i arbetet med att utveckla och förändra kulturen. Utöver att ge möjligheter till påverkan bör organisationen se till att det råder en anda av öppenhet och förtroende. Deltagarna i utvärderingen bör ha möjlighet att fritt

uttrycka sina åsikter relaterade till kvalitetshandlingen, även avvikande åsikter. De ska också kunna lita på att deras åsikter beaktas i utvecklingen av verksamheten.

Inom kvalitetshandlingen är utvecklingsarbetet inriktat på förändring **en kontinuerlig process där planering, utförande, utvärdering och utveckling är steg som följer på varandra**. Syftet med modellen ständiga förbättringar är att hjälpa organisationer att skapa en verksamhetskultur där utvecklingen av verksamheten är kontrollerad och systematisk. Förutom att modellen upprätthåller kvaliteten åstadkommer den också förändringar i organisationen. I en framgångsrik kvalitetshandling leder förändringar till att verksamheten utvecklas, vilket i en organisation som tillhandahåller småbarnspedagogik till exempel innebär att personalen identifierar och delar med sig av god praxis. Men förändringar kan också leda till oönskade slutresultat som kräver snabb reaktion, öppen diskussion och ansträngningar för att hitta lösningar tillsammans. En fungerande kvalitetshandling förutsätter att organisationen systematiskt följer upp utvecklingsåtgärder och har förmåga att förutse även förändringar som kommer utifrån.

2.2. Utvecklande utvärdering i Valssi

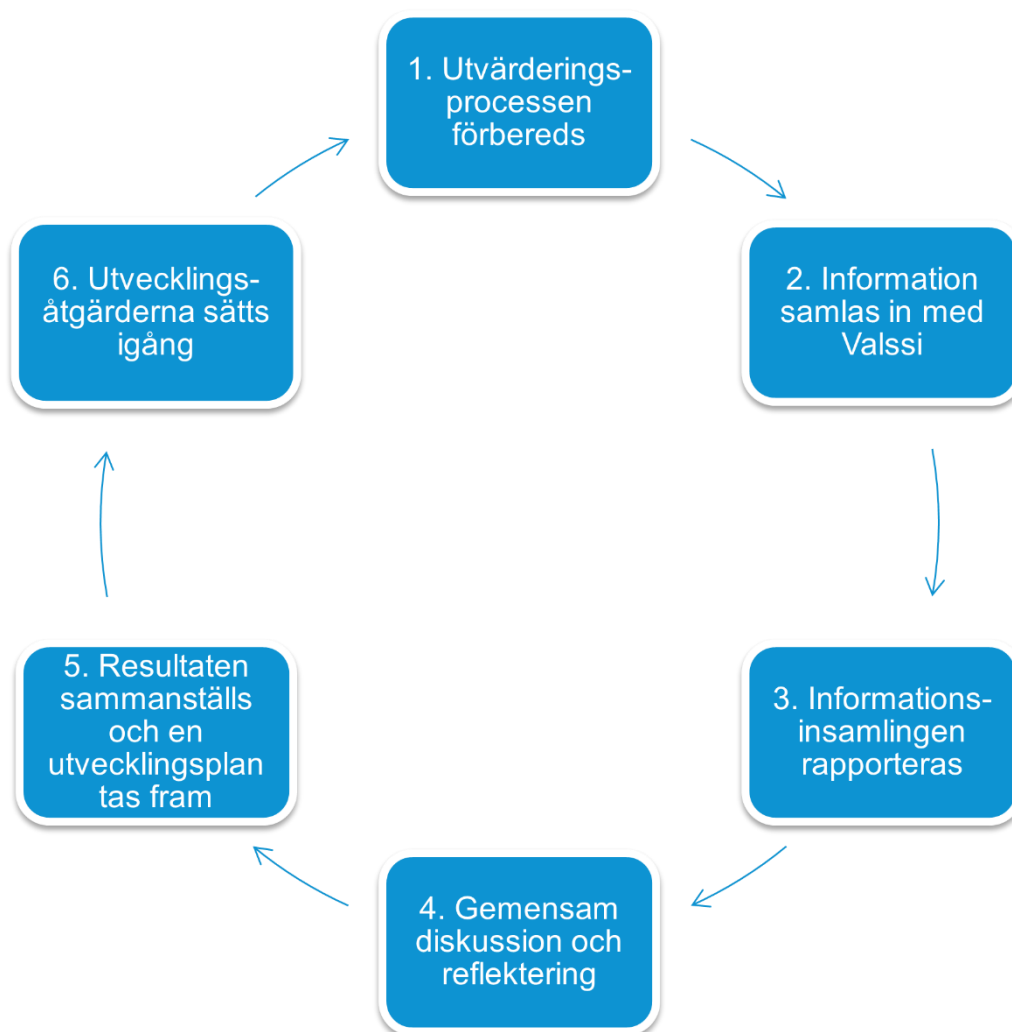
Den utvärderingsprocess som utnyttjar Valssi och som beskrivs i denna handbok är utformad så att verksamheten utvecklas aktivt under hela utvärderingsprocessen och i dess olika steg. Utvärderingen består inte enbart av att samla in information eller sammanfatta resultat. Utvärderingen är en process där interaktionen mellan dem som deltar i utvärderingen och diskussionerna i olika konstellationer har en viktig funktion. Gemensamma diskussioner ökar förståelsen för det tema som utvärderas, gör temat meningsfullt och stärker känslan av delaktighet. Reflektions- och utvärderingsdiskussionerna på daghemmen ger personalen möjligt att påverka utvärderingsprocessens gång och planeringen av utvecklingsåtgärderna.

Under utvärderingsprocessen genomförs diskussioner med anknytning till utvärderingen av pedagogiken eller daghemmets verksamhetskultur till exempel bland barngruppernas personal. Diskussioner om tjänsternas struktur i sin tur förs i ledningsgrupperna för kommunernas och de privata serviceproducenternas småbarnspedagogik eller i den kvalitetsgrupp som tillsatts för hela organisationen. Syftet med diskussionerna är att identifiera styrkor och utvecklingsområden i den egna verksamheten eller de strukturer som styr verksamheten. Reflektionerna kring styrkor och utvecklingsområden hjälper till att identifiera och dela befintlig god praxis och att utveckla ny praxis gemensamt. Det är viktigt att man i olika konstellationer delar och tillsammans behandlar den information som utvärderingen gett, eftersom detta ger möjlighet att få respons på det egna arbetet.

Under utvärderingen tar man fram utvecklingsåtgärder som sedan följs upp och vid behov även ändras. Utöver att ta fram utvecklingsåtgärder är det bra att komma överens om hur utvecklingen ska följas och när man ska återkomma till det aktuella temat efter att utvärderingsprocessen avslutats. Uppföljningen kan göras med Valssi till exempel genom att upprepa utvärderingen efter en viss tid. Regelbunden uppföljning av utvecklingsåtgärderna synliggör utvärderingens effektivitet och möjliggör en flexibel inriktning av utvecklingsarbetet baserat på behoven hos de olika parterna, såsom barnen, vårdnadshavarna och personalen. Under utvärderingen produceras rapporter och sammanfattningar, och utifrån dessa utarbetas till sist kommunens eller den privata serviceproducentens lagstadgade utvärderingsresultat.

3. Användningen av Valsi i utvärderingsprocessen

Den utvärderingsprocess som tagits fram för att stödja ibruktagandet av Valsi är flexibel, och avsikten är att varje organisation genomför processen så att den stödjer det egna utvärderings- och utvecklingsarbetet. Organisationerna kan använda alla utvärderingssteg som NCU föreslår, eller så kan de inkludera vissa delar av utvärderingen i egna beprövade utvärderingsprocesser. Uppgifterna om hur lång tid de olika stegen tar är uppskattningar som gjorts för att det ska vara lättare att bedöma ungefär hur mycket tid som behöver avsätts för utvärderingen.

Figur 2. Steg i en utvärderingsprocess där Valsi används.

Utvärderingsprocessen med hjälp av Valsi kan gestaltas med hjälp av sex huvudsteg: 1. Utvärderingsprocessen förbereds, 2. Information samlas in med Valsi, 3. Informationsinsamlingen rapporteras, 4. Gemensam diskussion och reflektion, 5. Resultaten sammanställs och en utvecklingsplan tas fram och 6. Utvecklingsåtgärderna sätts igång. De olika användarrollerna (huvudanvändare, ansvarsperson vid daghemmet, respondent) deltar i alla steg på det egna sättet, och NCU har utarbetat instruktioner för att stödja varje steg. Varje aktör bestämmer dock själv mer detaljerat hur processtegen ska genomföras. Det är bra att reservera flera

månader för utvärderingsprocessen, så att det blir möjligt att genomföra varje steg på ett högklassigt sätt. NCU rekommenderar att man under verksamhetsåret genomför 1–2 utvärderingar, till exempel en med ett verktyg för processrelaterade kvalitetsfaktorer och en med ett verktyg för strukturella kvalitetsfaktorer.

3.1. Utvärderingsprocessen förbereds

- Den som ansvarar för kvalitetshandlingen, till exempel kvalitetsgruppen, förbereder utvärderingsprocessen och bestämmer vad som ska utvärderas.
- Kvalitetsgruppen sätter sig in i innehållet i Valssi och i utvärderingsstegen. Det upprättas en plan och en tidtabell för utvärderingen. Alla som ska delta i utvärderingsstegen identifieras.
- Alla som deltar i utvärderingen informeras om utvärderingen och den egna rollen (personal, daghemsföreståndare, ledning). Principerna för självutvärderingen klargörs för alla och utvärderingskompetensen stärks.
- Det säkerställs att förutsättningarna för att genomföra utvärderingen är i ordning: Varda-uppgifterna ska vara uppdaterade och det ska finnas tillräckliga resurser för att genomföra utvärderingsprocessen.
- Det är bra att reservera minst en månad för detta steg innan man går vidare till nästa steg.

Utvärderingarna med Valssi är en del av den övergripande kvalitetshandlingen i varje organisation som ordnar småbarnspedagogisk verksamhet. Det är viktigt att den grupp som ansvarar för kvalitetshandlingen deltar aktivt i organiseringen av utvärderingen med Valssi. Vid planering av utvärderingarna kan man till exempel använda en årsklocka, då detta kan stärka strukturerna och systematiken i utvärderings- och utvecklingsarbetet. Valet av utvärderingsobjekt bör grunda sig på mångsidig förkunskap om vilka ämnen som är aktuella. Dessutom bör man vinnlägga sig om att de ämnen som väljs är betydelsefulla för alla parter.

Kvalitetsgruppen kan ges i uppdrag att organisera och stödja utvärderingsprocessen. I förberedelsesteget ska kvalitetsgruppen gärna sätta sig systematiskt in i utvärderingsverktygen i Valssi, i de kringmaterial som NCU tillhandahåller och i utvärderingsprocessens olika steg. Utvärderingen med Valssi blir smidigare om kvalitetsgruppen upprättar en plan för utvärderingsarbetet och fördelar ansvar och konkreta arbetsuppgifter till exempelvis Valssi-huvudanvändarna. Tidtabellen för utvärderingsprocessen ska inte vara för stram. Då kan man lättare göra ändringar i den om det sker förändringar på organisations- eller daghemsnivå. I förberedelsesteget bör kontrollen av att organisationens Varda-uppgifter är uppdaterade ägnas särskild uppmärksamhet. Om det finns fel i Varda-uppgifterna eller överföringen av uppgifter är det inte möjligt att skicka utvärderingsblanketterna till respondenterna i Valssi.

Alla som deltar i utvärderingen bör informeras om tidtabellen och ges möjlighet att förbereda sig för den egna rollen. Det är viktigt att till exempel ansvarspersonerna vid daghemmen, det vill säga daghemsföreståndarna, loggar in i Valssi, sätter sig in i det tema som ska utvärderas och i verktyget och att de kontrollerar att uppgifterna om personalen i deras daghem visas korrekt i Valssi. Det är också viktigt att diskutera utvärderingsprocessen och utvärderingsprinciperna med daghemspersonalen och att planera och reservera tid för

besvarandet av enkäten och för den gemensamma diskussionen. Även andra involverade (till exempel ledning, andra experter, daghemsföreståndare) bör informeras, och det bör säkerställas att alla har samma uppfattning om hur utvärderingsstegen framskrider.

Med Valssi utvärderas daghemmens verksamhetskultur och genomförandet av pedagogiken eller organisationens verksamhet och de strukturer som möjliggör verksamheten. Beroende på vilket utvärderingsverktyg som valts besvaras blanketterna av personalen, daghemsföreståndarna eller högsta ledningen, eller alla tre. Även om barnen och vårdnadshavarna inte använder Valssi kan deras deltagande i utvärderingen planeras gemensamt. Det är viktigt att beakta barnens erfarenheter och önskemål som en del av utvärderingen av småbarnspedagogiken på ett sätt som är lämpligt för deras ålder och utvecklingsnivå. Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörda i frågor som rör dem på ett sätt som i sin helhet stödjer barnens delaktighet och likabehandling. Mer information om barns delaktighet i planering och utvärdering av småbarnspedagogiken finns till exempel i en publikation som NCU tog fram 2022 ([Länk](#)).

3.2. Information samlas in med Valssi

- Huvudanvändaren tar utvärderingsblanketten i bruk i Valssi. För utvärderingen av de strukturella kvalitetsfaktorerna finns separata blanketter för personalen, ledningen och experterna.
- Om blanketten är avsedd för personal i barngrupper tar huvudanvändaren i bruk blanketten för daghemmen. Därefter skickar daghemmets ansvarspersoner blanketten vidare till personalen på det egna daghemmet.
- Om andra respondenter deltar (ledningen för daghemmet eller hela organisationen, medlemmar i kvalitetsgruppen) skickar huvudanvändaren blanketten till dem.
- Respondenterna har tid på sig att besvara frågorna fram till det utsatta datumet. Om respondenterna så önskar får de en sammanfattning av sina svar till e-posten.
- För detta steg bör cirka 3–4 veckor reserveras.

Efter förberedelsesteget genomförs insamlingen av information i Valssi med en eller flera utvärderingsblanketter. De steg som följer efter detta skiljer sig en aning från varandra beroende på vilket ämne som utvärderas och vem som är respondenter.

Utvärderingsblanketter för personal i barngrupper (verktyg för processrelaterade kvalitetsfaktorer)

Till verktygen för processrelaterade kvalitetsfaktorer hör till exempel Sensitivitet i samspelet och uttryckssätt, Lek, Miljö- och hållbarhetsfostran och Fysisk lärmiljö.

Insamlingen av information börjar då huvudanvändaren i Valssi tar i bruk den utvärderingsblankett som är kopplad till verktyget och som är avsedd för daghem. Ansvarspersonerna vid daghemmen, det vill säga daghemsföreståndarna, skickar i Valssi utvärderingsblanketten vidare till personalen i det eller de daghem som hen leder. Varje anställd besvarar frågorna i blanketten individuellt via en länk som skickas till deras arbetsmejladress. De behöver inte logga in i Valssi för att svara. Respondenternas Varda-uppgifter måste vara uppdaterade för att blanketterna ska kunna skickas till dem.

Personalen har tid på sig att svara på frågorna fram till en tidpunkt som huvudanvändaren bestämmer. Efter att ha gett sina svar får respondenten en sammanfattning av de egna svaren till sin e-post och kan, om hen så önskar, utnyttja sammanfattningen i de följande utvärderingsstegen. Kvalitetsgruppen för utvärderingen, huvudanvändarna och ansvarspersonerna vid daghemmen ser till att personalen har möjlighet att noggrant sätta sig in i utvärderingsblanketten och svara på frågorna i lugn och ro. Vid behov kan blanketten skrivas ut så att personalen kan bekanta sig med den i förväg.

Utvärderingsblanketter för flera aktörer (verktyg för strukturella kvalitetsfaktorer)

Till verktygen för strukturella kvalitetsfaktorer hör till exempel Kvalitetshantering som helhet, Lokala riktlinjer för barnets stöd samt Fortbildning och utveckling av yrkeskompetensen.

När respondenterna inte hör till daghemspersonalen skickar huvudanvändaren svarslänken till mejladresser som hen själv infört i Valssi. Blanketten får skickas fastän respondentens uppgifter inte finns i Varda. Respondenterna kan till exempel vara daghemsföreståndare, ledningen för hela organisationen och experter eller medlemmar i kvalitetsgruppen. Alla respondenter besvarar frågorna i utvärderingsblanketten självständigt, och de får en sammanfattning av sina svar per e-post.

I vissa verktyg ska blanketterna besvaras av både personalen i barngrupper och av andra. I dessa situationer ska båda dessa steg genomföras: huvudanvändaren skickar blanketten till de andra respondenterna och aktiverar blanketten för daghemmen. Ansvarspersonerna vid daghemmen skickar blanketten vidare till personalen, på samma sätt som i fallet med verktygen för de processrelaterade kvalitetsfaktorerna.

Huvudanvändarna och kvalitetsgruppen ska samordna insamlingen av information och följa hur den framskrider, erbjuda stöd till ansvarspersonerna och se till att alla respondenter har möjlighet att delta i informationsinsamlingen. Ansvarspersonerna ska samordna informationsinsamlingen på det egna daghemmet och se till att så stor del av personalen som möjligt kan besvara enkäten. Personalen ska sanningsenligt svara på frågorna och redan i detta utvärderingssteg förbereda sig för den diskussion som personalen i barngruppen ska föra om utvärderingstemana.

3.3. Informationsinsamlingen rapporteras

- Systemet skapar en utvärderingsrapport när informationsinsamlingen är avslutad. Rapporten skapas separat baserat på svaren i varje blankett. Svarsrapporten skapas alltid på aktörsnivå, inte på daghems- eller verksamhetsställesnivå.
- Om mindre än fem respondenter svarat skapas ingen rapport.
- Huvudanvändaren kan få rapporten filtrerad utifrån bakgrundsvariabler, om det finns minst fem respondenter per bakgrundsvariabel.
- För detta steg bör cirka 1–2 veckor reserveras.

När informationsinsamlingen är klar, skapar systemet utifrån svaren en rapport på aktörsnivå. Rapporten kan granskas av alla huvudanvändare och ansvarspersoner vid daghemmen, och den kan laddas ner som PDF-fil. Rapporten innehåller diagram som beskriver hur respondenternas svar fördelar sig för varje

påstående. För hela rapporten och enskilda påståenden gäller principen om ett minimiantal respondenter, vilket säkerställer att respondenterna inte kan identifieras. Om mindre än fem respondenter besvarat blanketten eller tagit ställning till ett enskilt påstående, skapas ingen rapport eller, när det gäller enskilda påståenden, visas inte fördelningen av svaren. I kapitel 4.1 behandlas tolkningen av rapporten närmare.

Utvärderingsmaterialet som samlats in med Valssi, utvärderingsrapporten som tagits fram på grundval av materialet samt de sammanfattningar och utvärderingsresultat som aktören har utarbetat förvaras i systemet i ett år efter avslutad utvärdering. Därefter förstörs de. Varje aktör inom småbarnspedagogiken har i egenskap av registeransvarig rätt till det egna utvärderingsmaterialet. Varje aktör ska således själv hämta ovannämnda material från Valssi samt spara och arkivera dem innan de förstörs. Rapporten, daghemmets sammanfattning och utvärderingsresultaten på aktörsnivå kan laddas ner från Valssi. Utvärderingsmaterial utlämnas på begäran och i en sådan form att enskilda respondenters anonymitet inte äventyras. NCU ansvarar för utlämnandet av utvärderingsmaterial.

3.4. Gemensam diskussion och reflekttering

Diskussion om rapporten i kvalitetsgruppen och på lednings- och organisationsnivå

- Kvalitetsgruppen och organisationens övriga ledning sätter sig först in i den rapport som skapats i Valssi.
- Efter diskussionen kommer man i kvalitetsgruppen överens om hur och när rapporten ska delas ut och behandlas i organisationen.
- Diskussioner kan föras i grupper av olika storlek och på olika nivåer i organisationen. Som stöd för diskussionen kan man använda även annan information relaterad till det ämne som utvärderas.
- Syftet med diskussionerna är att skapa en samsyn om det ämne som utvärderas genom att tillsammans gå igenom information och perspektiv förknippade med ämnet. Dessutom ska man i diskussionerna identifiera styrkor och utvecklingsområden inom ämnet samt faktorer relaterade till dessa.

Den information som Valssi producerar utgör inte det egentliga utvärderingsresultatet. Enbart kvantitativ information på aktörsnivå kan inte ta hänsyn till alla faktorer relaterade till det ämne som utvärderas eller de olika sammanhang där utvärderingen genomförs. Om resultaten fastställs endast på ledningsnivå finns det risk för att utvecklingsåtgärderna inte fokuserar på utvecklingsbehoven i den småbarnspedagogiska vardagen. Det är viktigt att diskutera den information som blanketterna ger och annan relevant information på olika nivåer i organisationen. Dessutom bör diskussionen kopplas till varje diskussionsdeltagares arbetskontext. På så sätt säkerställs att alla parterns röst blir hörd så bra som möjligt under utvärderingen. Då är också resultaten av utvärderingen på aktörs- och daghemsnivå och de utvecklingsåtgärder som fastställs utifrån resultaten meningsfulla för alla och något som man vill engagera sig i.

Genomgången av rapporten börjar i kvalitetsgruppen med en diskussion om informationen i rapporten. Gruppen diskuterar temat i fråga utifrån sina egna synpunkter, utvärderingsrapporten och annan information som finns i organisationen. Som stöd för diskussionen kan man använda exempelvis annan information

relaterad till ämnet, såsom information som producerats i tidigare utvärderingar eller undersökningar, kundrespons och resultat i enkäter om välbefinnandet i arbetet. Om ingen rapport skapas, till exempel på grund av ett för litet antal respondenter, kan diskussionen i stället basera sig på påståendena i utvärderingsblanketten.

Efter diskussionen kommer kvalitetsgruppen överens om hur och när rapporten ska delas ut och behandlas i organisationen (personal i barngrupper, chefer, organisationens experter). Diskussioner kan föras i grupper av olika storlek och på olika nivåer i organisationen, vilket också är förnuftigt. Syftet med diskussionerna är att skapa en samsyn om det ämne som utvärderas genom att tillsammans gå igenom information och perspektiv förknippade med ämnet. Dessutom ska man i diskussionerna identifiera styrkor och utvecklingsområden inom ämnet samt faktorer relaterade till dessa.

Diskussionerna med daghemsföreståndare, chefer på områdesnivå eller experter kan föras i sådana grupper där alla har möjlighet att delta. Diskussionerna med daghemspersonalen kan till exempel ordnas i form av reflektionsdiskussioner för barngruppens personal och en utvärderingsdiskussion på daghemmet.

Reflektionsdiskussioner för personalen i barngrupperna vid utvärdering av processrelaterade kvalitetsfaktorer

- Innan rapporten ges till personalen är det viktigt att personalen får diskutera det ämne som utvärderas utifrån sina egna utgångspunkter. På så sätt säkerställs att behoven hos barngruppen, enskilda barn och vårdnadshavarna kan beaktas som en del av utvärderingen.
- Daghemsföreståndaren och personalen kommer överens om reflektionsdiskussionen och om genomförandet av den barngruppens personal kan föra reflektionsdiskussionen genast efter att alla har besvarat utvärderingsblanketten.
- I diskussionen behandlar personalen gemensamt utvärderingsblankettens centrala innehåll och reflektionsfrågor. De kan också använda annan relevant information, såsom information som producerats i en tidigare utvärdering, mål som härrör från barnens planer för småbarnspedagogik och diskussioner med vårdnadshavare.
- I slutet av diskussionen identifierar gruppen sina egna styrkor och utvecklingsområden, och daghemsföreståndaren informeras om dessa på ett gemensamt överenskommet sätt.

När de processrelaterade kvalitetsfaktorerna utvärderas och personalen inom småbarnspedagogiken är respondenter kan diskussionen och reflektionen genomföras samtidigt på de olika nivåerna. Personalen i daghemmets barngrupper kan inleda sina reflektionsdiskussioner samtidigt som man i kvalitetsgruppen och på lednings- och organisationsnivå inleder behandlingen av utvärderingsrapporten och reflektionsdiskussionerna. I reflektionsdiskussionen behandlar personalen i barngruppen gemensamt utvärderingsblankettens centrala innehåll och dryftar gruppens styrkor och utvecklingsområden.

Reflektionsdiskussionerna kan inledas genast när personalen har besvarat utvärderingsblanketten eller när svarstiden har gått ut. Då har personalen utvärderingsämnet och påståendena i blanketten fortfarande i

färskt minne. Även de som inte har kunnat besvara utvärderingsblanketten kan delta i reflektionsdiskussionerna. I slutet av diskussionen identifierar gruppen sina egna styrkor och utvecklingsområden, och daghemsföreståndaren informeras om dessa så att det finns ett underlag för följande steg i utvärderingen. Avsikten med innehållet i reflektionsdiskussionerna är endast att stödja daghemmets egen utvärderingsprocess, och det sparas inte i Valssi. I kapitel 4.2 behandlas planeringen och genomförandet av personalens reflektionsdiskussioner närmare.

Utvärderingsdiskussioner på daghemsnivå vid utvärdering av processrelaterade kvalitets-faktorer

- Daghemsföreståndaren sätter sig in i den kvantitativa utvärderingsrapporten och i resultaten av de reflektionsdiskussioner som förts bland personalen i barngrupperna.
- På daghemmet ordnas en gemensam utvärderingsdiskussion för hela personalen.
- I utvärderingsdiskussionen sätter man sig in i den aktörsspecifika kvantitativa rapporten och i resultaten av gruppernas reflektionsdiskussioner.
- Man identifierar gemensamma teman som är viktiga för daghemmet.
- Man fattar beslut om gemensamma styrkor, utvecklingsområden och mål som är relaterade till utvärderingsämnet.

När personalen i barngrupperna har genomfört sina reflektionsdiskussioner kan daghemmets utvärderingsdiskussion ordnas. Detta kan till exempel vara en del av programmet på en utvecklingsdag. Under utvärderingsdiskussionen delas och sammanfattas tankar som uppkommit på gruppnivå om styrkor och utvecklingsområden i anknytning till utvärderingsämnet. Dessutom sätter man sig in i den rapport som skapades i Valssi på aktörsnivå, vilket görs under ledning av daghemsföreståndaren.

Huvudanvändarna och kvalitetsgruppen för utvärderingen gör upp en stomme för utvärderingsdiskussionen och stödjer daghemsföreståndaren i genomförandet av diskussionerna. Daghemsföreståndaren i sin tur förbereder och planerar den gemensamma diskussionen närmare. Målet är att identifiera daghemmets egna styrkor och utvecklingsområden samt deras koppling till informationen i rapporten. Det är viktigt att daghemsföreståndaren har fått möjlighet att i förväg sätta sig in i rapporten och i resultatet av de reflektionsdiskussioner som förts bland personalen i barngrupperna. När det gäller detta har föreståndaren kunnat få hjälp med tolkningen av rapporten och planeringen av diskussionen – av organisationen, kollegor eller till exempel viceföreståndaren. I kapitel 4.3 behandlas planeringen och genomförandet av daghemmets utvärderingsdiskussion närmare.

3.5. Resultaten och en utvecklingsplan utarbetas

Daghemmets sammanfattning och utvecklingsplan vid utvärdering av processrelaterade kvalitetsfaktorer

- Baserat på den gemensamma diskussionen utarbetar daghemsföreståndaren en sammanfattning av utvärderingen för det egna daghemmets del.
- Sammanfattningen innehåller en redovisning av daghemmets styrkor och utvecklingsområden samt en konkret plan för vad utvecklingsåtgärderna ska inriktas på och hur genomförandet av dem ska följas upp.
- Sammanfattningen skrivs och sparas i Valssi.
- Huvudanvändaren och ledningen kan granska sammanfattningen, och den kan delas ut till exempel på områdesnivå eller till vårdnadshavarna.

Efter den gemensamma diskussionen och reflektionen utarbetas daghemmets egen sammanfattning och utvecklingsplan. I sammanfattningen beskrivs koncist den information som utvärderingen producerat, de frågor man fick kännedom om genom utvärderingen, styrkorna i verksamheten och de frågor man vill börja utveckla tillsammans. Sammanfattningen innehåller också en koncis beskrivning av de konkreta åtgärderna, uppföljningen av utvecklingsarbetet och tidsplanen för det. Ansvarspersonerna vid daghemmen inför daghemmets färdiga sammanfattning i Valssi och meddelar huvudanvändaren eller kvalitetsgruppen att sammanfattningen är klar. Huvudanvändarna kan se alla daghems sammanfattningar och ladda ner dem i samlad form från Valssi. Huvudanvändaren kommer överens med kvalitetsgruppen om hur daghemmens sammanfattning ska användas när resultaten på aktörsnivå tas fram och vilka åtgärder daghemmens utvecklingsåtgärder kräver på vilka nivåer.

I sammanfattningen kan man koncist beskriva hur utvärderingsprocessen genomfördes, hur personalens deltagande möjliggjordes och vilka metoder och olika uppgifter som användes. Frågor som kan vara till hjälp för dem som utarbetar den daghemsspecifika sammanfattningen och reflekterar över processen:

Kort beskrivning av genomförandet av utvärderingen: Hur gick ni igenom det ämne som utvärderades och vilka metoder använde ni för att stödja interaktionen? Vilka frågor beaktade ni i genomförandet av diskussionen?

Material som användes i utvärderingen: Vilken helhetsbild och vilket helhetsintryck fick ni av de styrkor och utvecklingsområden som personalen i barngrupperna noterade? Hur användes barnens och vårdnadshavarnas synpunkter på verksamheten i reflektions- och utvärderingsdiskussionerna? (Med detta avses information som redan fanns om barnens och vårdnadshavarnas synpunkter; det är inte nödvändigt att samla in information enkom för denna utvärdering).

Utvärderingens centrala resultat (styrkor): Vilka centrala styrkor noterade personalen? Hur kom dessa styrkor till uttryck i den pedagogiska verksamheten och de strukturer som styr den?

Utvärderingens centrala resultat (utvecklingsområden): Vilka centrala utvecklingsområden noterade personalen? Hur kom dessa utvecklingsområden till uttryck i den pedagogiska verksamheten och de strukturer som styr den?

Utvecklingsplan och åtgärder: Vilka konkreta utvecklingsåtgärder kan vidtas utifrån styrkorna och utvecklingsområdena? Hur ska genomförandet av dessa åtgärder möjliggöras både i fråga om den pedagogiska verksamheten och i fråga om strukturerna?

Utvärderingsresultaten på aktörsnivå

- Utvärderingsresultaten på aktörsnivå utarbetas efter att man utifrån den gemensamma diskussionen identifierat de centrala styrkorna, utvecklingsområdena och de åtgärder som man vill vidta för att utveckla verksamheten.
- På aktörsnivå granskas all information som producerats under utvärderingen eller information som har en nära koppling till utvärderingen och som kan vara kvantitativ eller basera sig på diskussioner. Till denna information hör till exempel den rapport som Valssi producerar och daghemmens sammanfattningar.
- Styrkor och utvecklingsområden identifieras och utvärderingsresultaten utarbetas.
- Sammanställningen av utvärderingsresultaten innehåller en koncis beskrivning av utvärderingsstegen, de material som använts, de centrala resultaten och konkreta utvecklingsåtgärder.
- Resultaten på aktörsnivå kan publiceras som lagstadgade centrala utvärderingsresultat.

Efter att daghemmens sammanfattningar har sparats i Valssi utarbetas utvärderingsresultaten på aktörsnivå. Huvudanvändaren och kvalitetsgruppen organiserar sammanställningen av utvärderingsinformationen och reflektionen, utarbetar utvärderingsresultaten och utvecklingsplanen i Valssi. Sammanställningen av utvärderingsresultaten är till formen en likadan sammanfattning av utvärderingen som den som utarbetas på daghemsnivå. Den innehåller en koncis beskrivning av den utvärderingsinformation som uppkom under utvärderingen, både genom utvärderingsblanketterna och genom de gemensamma diskussionerna. Dessutom beskrivs all annan information relaterad till det aktuella ämnet som man utnyttjat i utvärderingen. Det kan till exempel vara frågan om resultat i kundundersökningar eller åsikter som barn och vårdnadshavare har uttryckt om utvärderingsämnena. På basis av all denna information identifieras styrkorna och utvecklingsområdena på organisationsnivå. I sammanställningen av utvärderingsresultaten ingår även en på resultaten baserad konkret utvecklingsplan och en uppföljningsplan.

Utvärderingsresultaten på aktörsnivå införs i Valssi. Efter detta kan kvalitetsgruppen informera om resultaten, både inom och utanför organisationen, och påbörja utvecklingsarbetet enligt planen. Ansvarspersonerna vid daghemmen kan rapportera resultatet i organisationen på överenskommet sätt och dra nytta av resultaten och utvecklingsåtgärderna i utvecklingsarbetet på det egna daghemmet. Daghemspersonalen kan sätta sig in i resultaten och dra nytta av dem i utvecklingsarbetet i den egna barngruppen.

Frågor som kan vara till hjälp för dem som utarbetar sammanfattningen på aktörsnivå och reflekterar över processen:

Kort beskrivning av genomförandet av utvärderingen: Hur genomförde ni utvärderingen? Var utvärderingen med Valssi en del av en mer omfattande utvärdering i organisationen? Vilken typ av frågor ingick i stegen i utvärderingsprocessen och vad beaktades i frågorna?

Material som användes i utvärderingen: Vilka material använde ni i utvärderingen? Vad bestod materialerna av (rapporterna på aktörsnivå, daghemmens sammanfattningar, kundnöjdhetsundersökningar, personalundersökningar)? Hur var materialerna kopplade till varandra?

Utvärderingens centrala resultat (styrkor): Vilka styrkor framkom vid utvärderingen på aktörs-, daghems- och gruppnivå? Hur kom dessa styrkor till uttryck i den pedagogiska verksamheten och de strukturer som styr den?

Utvärderingens centrala resultat (utvecklingsområden): Vilka utvecklingsområden kom upp vid utvärderingen på aktörs-, daghems- och gruppnivå? Hur kom dessa utvecklingsområden till uttryck i den pedagogiska verksamheten och de strukturer som styr den?

Utvecklingsplan och åtgärder: Vilka konkreta utvecklingsåtgärder kan vidtas utifrån utvärderingen? Hur kommer ni att möjliggöra genomförandet av dessa åtgärder på olika nivåer? Hur stödjer ni personalen så att de känner engagemang för utvecklingsåtgärderna?

Plan för uppföljning av utvecklingsåtgärderna: Hur kommer ni att följa upp och framöver utvärdera genomförandet av de överenskomna utvecklingsåtgärderna?

4. Utvärderingsinformationen granskas och utvecklingsarbetet inleds

Med Valssi produceras mångsidig utvärderingsinformation utifrån kvantitativa data och material som baserar sig på diskussioner. De olika materialerna stödjer varandra och ger tillsammans information som fördjupar utvärderingen och utvecklingsarbetet. Detta kapitel beskriver hur den information som produceras med Valssi kan utnyttjas i enlighet med principerna inom utvecklande utvärdering.

Informationsinsamlingen med Valssi grundar sig på självvärdering, det vill säga på subjektiva synpunkter som ledningen och personalen inom småbarnspedagogiken har på den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken och de strukturer som stödjer denna. Information som produceras genom självvärdering lämpar sig för utveckling av verksamheten särskilt när de som deltar i utvärderingen har möjlighet att diskutera den producerade informationen och skapa samsyn. Då har deltagarna möjlighet att påverka utvecklingsarbetet efter utvärderingen, vilket är viktigt för att åtgärderna ska möta de verkliga behoven. Men information som tas fram genom självvärdering lämpar sig inte för jämförelse mellan aktörer eller mellan daghem och inte heller för rangordning av dem. Utvärderingens tillförlitlighet försämrades om informationen används på ett olämpligt sätt med tanke på det ursprungliga användningsändamålet för Valssi. Om det ömsesidiga förhållandet mellan dem som genomför utvärderingen och deltagarna äventyras kommer fördelarna med utvärderingen inte heller att uppnås fullt ut.

4.1. Tolkningsinformation av den kvantitativa utvärderingsrapporten

Valssi möjliggör omfattande insamling av information i organisationerna. Den kvantitativa informationen samlas in med utvärderingsblanketter som riktar sig till personalen eller ledningen och som ligger till grund för den aktörsspecifika utvärderingsrapport som skapas i Valssi. Utvärderingsrapporten innehåller information om fördelningar och medelvärden för enskilda påståenden, till exempel om det pedagogiska samarbetet

mellan vårdnadshavare och personal och om genomförandet av lekverksamheten. Man bör vara medveten om att utvärderingsrapporten inte är det slutliga resultatet av utvärderingen. Utifrån det kvantitativa materialet kan man identifiera sådant som enligt personalens eller ledningens bedömning genomförs väl. Å andra sidan kan man i rapporten också identifiera sådant som är betydelsefullt för utvecklingen, till exempel sådant som respondenterna har olika åsikter om eller som enligt deras bedömning genomförs dåligt. Utmaningen med den kvantitativa rapporten är dock att den inte ger information om mer detaljerade, betydelsefulla faktorer relaterade till daghemmet, barngruppen eller ett enskilt barn. Utöver en kvantitativ och kriteriebaserad utvärdering behövs identifiering av andra frågor som är väsentliga när det gäller barns utveckling, lärande och välbefinnande eller utveckling av verksamheten.

Den aktörsspecifika utvärderingsrapporten ger en bild av fördelningen och spridningen av svaren på frågorna i utvärderingsblanketten. I diagrammet nedan visas påståendena och antalet respondenter per påstående till vänster. I mitten av diagrammet visas procentandelarna för respektive svarsalternativ med olika färger för svarsalternativen (*genomförs mycket dåligt*, *genomförs dåligt*, *genomförs någorlunda*, *genomförs väl* och *genomförs mycket väl*). Svarsalternativen varierar mellan de olika utvärderingsblanketterna, men samma grafiska framställningsätt används för dem alla i rapporten. Medeltalet för svaren på påståendet visas till höger.

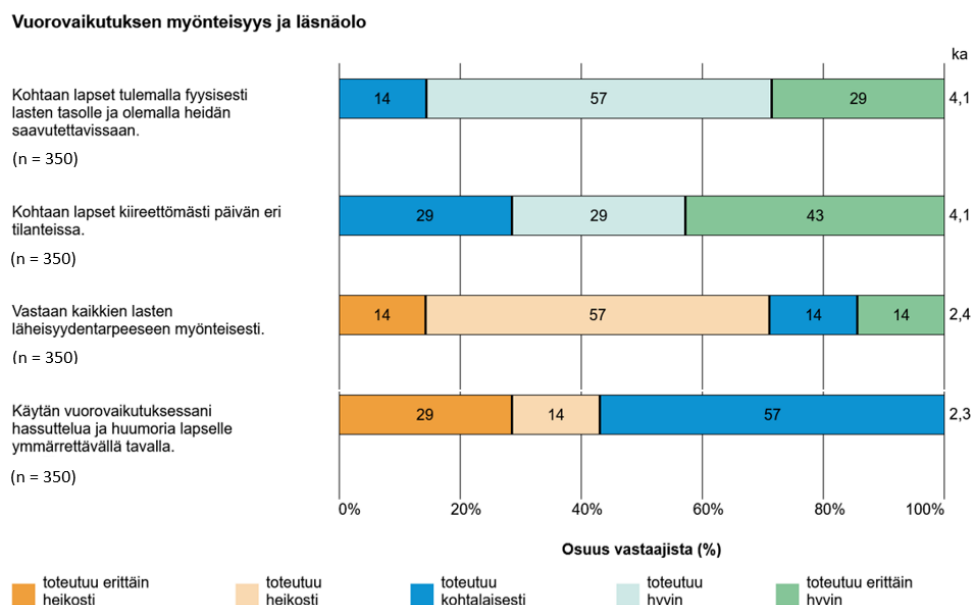

Diagram 1. Spridningen av svaren i utvärderingsblanketten. Diagrammet publiceras snart på svenska.

Det som är intressant i diagrammet är spridningen av svaren, det vill säga hur respondenternas bedömningar skiljer sig från varandra. I diagrammet har svaren på påståendet "Jag möter barnen genom att fysiskt inta barnens nivå och vara tillgänglig för dem" i hög grad fördelat sig likadant över svarsalternativen "genomförs väl" eller "genomförs mycket väl" – så mycket som 86 procent av respondenterna valde dessa svarsalternativ. Av detta kan man dra den slutsatsen att största delen av respondenterna bedömer att det som påståendet gäller genomförs väl i deras verksamhet. I de gemensamma diskussionerna kan man till exempel reflektera över vad som är bra i den verksamhet som påståendet gäller. Med personalen kan man dessutom diskutera vilka förfaringsätt som används för att personalen ska kunna möta barnen fysiskt och vara tillgänglig för dem i vardagliga situationer där tempot är högt och förändringar är vanliga.

När det gäller svaren på påståendet "Jag svarar positivt på alla barns behov av närhet" är spridningen stor – svaren fördelar sig på alternativen "mycket dåligt", "dåligt", "någorlunda" och "mycket väl". I de gemensamma diskussionerna kan man till exempel reflektera över vad som förhindrar eller främjar uppfyllandet av barnens behov av närhet och vad skillnaderna i respondenternas bedömning kan bero på. Det är viktigt att reflektera över hur man säkerställer att alla barn får den uppmärksamhet de behöver.

När det gäller påståendet "I mitt samspel använder jag skämt och humor på ett sätt som barnet förstår" har rentav 100 procent av respondenterna bedömt att påståendet genomförs "någorlunda", "dåligt" eller "mycket dåligt". När det gäller utvärderingen av samspelet mellan personalen och barnen kan det finnas flera orsaker till de låga vitsorden. Vissa respondenter kan vara vana att reflektera över det egna samspelet och kan granska sina handlingar kritiskt. Å andra sidan påverkar också strukturella faktorer interaktionssituationerna – de kan försvåra samspelet eller inverka på respondenternas bedömningar. Till exempel på det sättet att personalen upplever att det inte finns tillräckligt med tid att möta enskilda barn eller att brådska medför att tiden inte räcker till för humor och skämt. Med hjälp av den gemensamma diskussionen är det möjligt att synliggöra de många olika faktorer som påverkar det tema som utvärderas, skapa samsyn och ta fram utvecklingsåtgärder utifrån dessa. Det är viktigt att identifiera vad personalen själv kan påverka och när ledningens stöd behövs, till exempel för att stärka strukturer eller resurser. Det väsentliga är att man genom diskussionerna kan få fram olika synpunkter på påståendenas innehåll och hur den aktuella frågan förverkligas i olika situationer i vardagen.

Vuorovaikutuksen myönteisyys ja läsnäolo

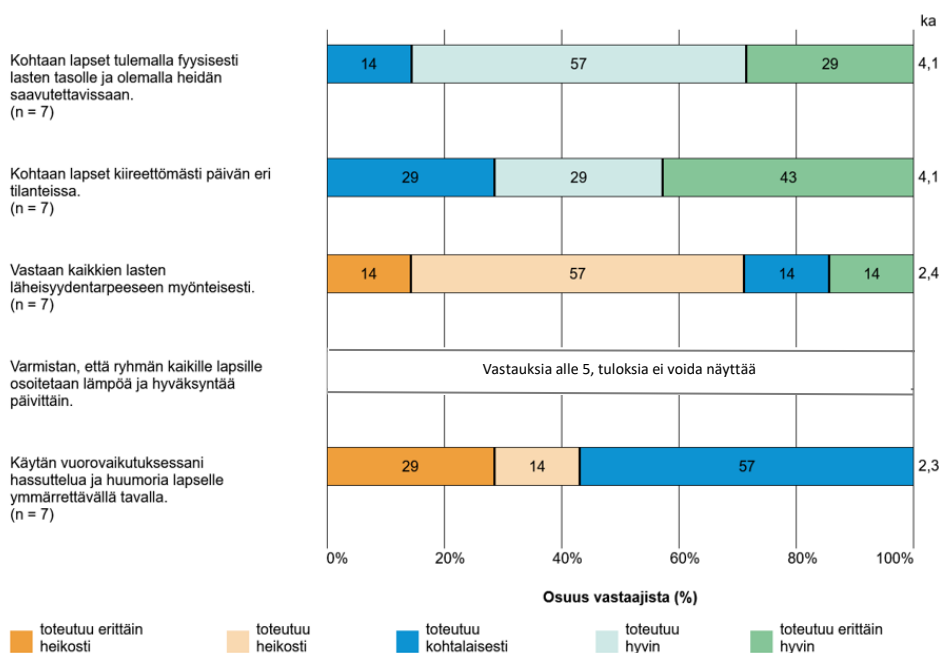

Diagram 2. Resultatet för påståenden som färre än fem svarat. Diagrammet publiceras snart på svenska.

Utvärderingsrapporten och diagrammen i den kan skapas endast om antalet respondenter är tillräckligt stort. Resultatet för påståenden som färre än fem svarat på rapporteras inte. På detta sätt säkerställs att en enskild respondent inte kan identifieras i rapporten. Det är också bra att komma ihåg att om antalet respondenter är litet kan ett enskilt svar få stor vikt i spridningen av svaren och därmed påverka tolkningarna utifrån diagrammet.

I små organisationer är det de kvalitativa processerna som är centrala vid utvärderingen och inte den kvantitativa insamlingen av information och rapporteringen. Om antalet respondenter är mindre än fem är det inte möjligt att få en utvärderingsrapport från Valssi. Personalen och ledningen kan dock genomföra

insamlingen av information och ta fram sammanfattningar och utvärderingsresultat med hjälp av diskussioner. Då går det utmärkt att använda till exempel kundrespons från vårdnadshavarna som stöd vid självvärderingen.

4.2. Användningen av information som tas fram genom diskussioner

Reflektionsdiskussionerna bland personalen i barngrupperna är en viktig del av utvärderingsprocessen. I dessa har personalen möjlighet att uppnå en samsyn om styrkorna och utvecklingsområdena i gruppens verksamhet och om vad det tema som utvärderas innebär ur den egna barngruppens samt barnens eller deras vårdnadshavares synvinkel. Den information som tas fram under reflektionsdiskussionerna ger daghemsföreståndaren mångsidigare synpunkter på gruppernas verksamhet än enbart kvantitativ utvärderingsinformation. Den gemensamma diskussionen kan också uppmuntra personalen att reflektera över och bli medveten om sina egna handlingar i förhållande till barnen, vårdnadshavarna eller kollegorna. Diskussionen sätter samtidigt i gång utvecklingsarbetet på ett ganska naturligt sätt. Det är viktigt att diskussionens huvudpunkter dokumenteras. Utifrån den information som personalen tagit fram kan föreståndaren skapa sig en helhetsbild av den pedagogiska verksamheten i alla daghemsgrupper.

Efter reflektionsdiskussionerna ordnas en utvärderingsdiskussion som hela daghemspersonalen deltar i, en diskussion vars syfte är att förädla den information som dokumenterats under gruppernas reflektionsdiskussioner. Det är viktigt att man i utvärderingsdiskussionen använder metoder som är lämpliga för personalen i daghemmet i fråga och som stöder interaktionen. Vid val av metoder bör man ta hänsyn till exempelvis hur länge personalen har arbetat tillsammans. Även bekanta, beprövade metoder kan användas, varvid man kan inrikta energin på själva diskussionen i stället för på att lära sig en ny metod. I daghemmets gemensamma diskussion ges personalen möjlighet att ta upp iakttagelser som gjorts och tankar som uppstått i barngrupperna. När den är som bäst fördjupar diskussionen informationen i den kvantitativa utvärderingsrapporten och ger tillfälle att tillsammans reflektera över hur bedömningarna i rapporten förverkligas i vardagen på det egna daghemmet.

4.3. Komma överens om utvecklingsåtgärder

På grundval av diskussionen utarbetas en sammanfattning av daghemmets utvärdering. I sammanfattningen antecknas styrkorna och utvecklingsområdena i daghemmets verksamhet och inkluderas en plan för utveckling av verksamheten. I utvärderingsdiskussionen är det bra att diskutera vad som kan förbli som det är och vad som behöver ändras. Utvecklingsåtgärderna kan vara direkt kopplade till den pedagogiska verksamheten, såsom till stödet för observation och dokumentation av lekar. Detta kan i praktiken innebära till exempel att personalen erbjuds metoder och verktyg som stödjer observationen och dokumentationen och som de bör ges utbildning i att använda. Å andra sidan kan utvecklingsåtgärderna gälla verksamhetens strukturer, såsom starten inom småbarnspedagogiken. För starten och mjuklandningen kan man på daghemmet till exempel skapa tydliga strukturer och förfaringssätt som stödjer personalens arbete och stärker vårdnadshavarnas delaktighet i startskedet.

När man kommer överens om utvecklingsåtgärder bör man se framåt. Avsikten är att man ska ta fram mål som är realistiska med tanke på stärkandet av strukturerna och utvecklandet av verksamheten, mål som kan uppnås på kort eller längre sikt. För enkla och konkreta mål kan det räcka med ett mindre omfattande utvecklingsarbete, medan mer mångfasetterade och omfattande mål kan kräva ett mer kraftfullt utvecklingsarbete och insatser från organisationens olika nivåer. Ju mer omfattande målen är, desto tydligare bör man i arbetet för att uppnå dem beakta utvecklandet av de strukturer som stödjer verksamheten.

Sammanfattningen av daghemmets utvärdering synliggör personalens tankar och bedömningar av den pedagogiska verksamheten och hjälper personalen att känna engagemang för de överenskomna utvecklingsåtgärderna. Behandlingen av sammanfattningen i efterhand möjliggör identifiering och delning av god praxis mellan grupperna. Man kan också presentera sammanfattningen för vårdnadshavarna, be om deras synpunkter på den och ge dem möjlighet att påverka verksamheten på daghemmet.

Sammanfattningarna bör utarbetas så att det inte är möjligt att identifiera enskilda personer i dem. Det är viktigt att använda det material som tagits fram genom diskussioner, eftersom detta kan bidra till att utvärderingsinformationen fördjupas och till att barnens, vårdnadshavarnas och personalens behov beaktas mer heltäckande.

4.4. Fortsatta åtgärder och uppföljning av utvecklingen

När det fattats beslut om vilka utvecklingsåtgärder som ska vidtas, är det bra att också komma överens om hur utvecklingen ska följas upp. Först bör man bestämma hur de överenskomna åtgärderna ska följas upp och när genomförandet av dem ska behandlas gemensamt nästa gång. Uppföljningen kan till exempel genomföras i slutet av verksamhetsperioden eller enligt en gemensamt överenskommen tidsplan genom diskussioner om hur utvecklingsåtgärderna genomförts. Dessutom kan det vara till nytta att fundera över i vilka sammansättningar diskussionerna ska föras i framtiden. Uppföljningsgruppens sammansättning beror bland annat på om utvärderingen ska gälla pedagogisk verksamhet, de strukturer som stödjer den eller möjligen både och.

Daghemsföreståndaren har en nyckelroll i uppföljningen av utvecklingsåtgärderna och ska styra in personalens pedagogiska diskussion på teman som är väsentliga med tanke på den kontinuerliga utvecklingen av verksamheten. Detta kräver att utvecklingsåtgärderna delats upp i konkreta mål, så att det över huvud taget är möjligt att realistiskt fastställa om målen uppnåtts. I uppföljningen av utvecklingsåtgärderna är det bra att ta hänsyn till hur de ändringar som gjorts inverkat på verksamheten och de strukturer som stödjer den. I bästa fall är effekterna positiva och stödjer verksamheten på ett övergripande sätt. Ibland har utvärderingen och den efterföljande utvecklingen oönskade effekter. Konsekvenserna av utvärderingen bör identifieras och vid behov hanteras.

4.5. Målet är en mångsidig och effektiv utvärdering

Målet för utvärderingsprocessen med hjälp av Valssi är en mångsidig och effektiv utvärdering. Instruktionerna om genomförandet av utvärderingsprocessen och om längden på de olika stegen i processen är riktgivande. Det är viktigt att varje organisation genomför utvärderingen på det sätt som bäst stödjer utvecklingen av den egna verksamheten och de strukturer som stödjer verksamheten. Det är viktigt att planera utvärderingsprocessen och vara förutseende, för att det ska finnas tillräckligt med tid för alla steg i processen utan att det stjäl för mycket tid från annat viktigt arbete. Tid bör särskilt avsättas för besvarandet av frågorna i blanketterna och för den gemensamma diskussionen – i barngruppen, på daghemmen, i kvalitetsgruppen och tillsammans med ledningen. Genom att stärka personalens och daghemsföreståndarnas delaktighet främjar man utvärderingens betydelse och stödjer hela organisationens engagemang i utvecklingsarbetet.

5. Källor

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (2023). Koulutus- ja kasvatusalán laadunhallinnan keskeiset elementit. Tiivistelmät 10:2023. <https://karvi.fi/publication/koulutus-ja-kasvatusalán-laadunhallinnankeskeiset-elementit/> (Hämtad 7.6.2023.)

Moitus, S. & Kamppi, P. (2020). Utvecklande utvärdering vid Nationella centret för utbildningsutvärdering Sammanfattningar 10:2020. <https://karvi.fi/sv/publication/kehittava-arviointi-kansallisessa-koulutuksenarviointikeskuksessa-3/> (Hämtad 16.2.2023.)

Utbildningsstyrelsen. (2022). Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022. Föreskrifter och anvisningar 2022:2b

Rissanen, A. (2022). Barnens delaktighet i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken. Sammanfattningar 12:2022. <https://karvi.fi/sv/publication/barnens-delaktighet-i-planeringen-ochutvarderingen-av-smabarnspedagogiken/> (Hämtad 16.2.2023.)

Lag om småbarnspedagogik (540/2018).

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. (2018). Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet. Publikationer 24:2018. <https://karvi.fi/sv/publication/varhaiskasvatuksen-laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset-11/> (Hämtad 27.6.2023.)